

INSTITUT
PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

Život v šedé zóně – na linii styku

ZPRÁVA Z MONITOROVACÍ MISE / ZÁŘÍ 2018

VJAČESLAV LICHÁČEV
PETR POJMAN

WWW.POLITIKASPOLECNOST.CZ

OFFICE@POLITIKASPOLECNOST.CZ

Život v šedé zóně – na linii styku

Zpráva z monitorovací mise – Vjačeslav Lichačev, Petr Pojman
září 2018

„Žijeme jako v rezervaci.“

Obyvatelka Zolotého charakterizuje humanitární situaci civilního obyvatelstva na území sousedících s kontaktní linií u okupovaných částí Doněcké a Luhanské oblasti a zbytkem Ukrajiny.

Následující zpráva je založena na pozorování mezinárodní monitorovací skupiny provedeném v období 17. – 23. 12. 2017 v Doněcké a Luhanské oblasti v regionech, které sousedí s kontaktní linií/demarkační čarou¹. Mise byla realizována v rámci projektu „Monitorování lidských práv na východní Ukrajině v roce 2017“. Členové mise se pohybovali pouze po územích pod kontrolou ukrajinské vlády, neboť podobné mezinárodní monitorovací skupiny nemohou operovat na nekontrolovatelném území, tj. v ORDLO (některé okresy Doněcké a Luhanské oblasti). V misi byli zastoupeni členové organizací z 5 zemí: Běloruska, Německa, Ruska, Ukrajiny a České republiky. Projekt byl realizován

s podporou Ministerstva zahraničních věcí Spolkové republiky Německo.

Zúčastněné organizace: East-SOS (Vostok-SOS), Ukrajina; Humanitární cesta Bělorusko-ATO (Bělorusko); Německo-Ruská výměna (Německo); Centrum pro lidská práva „Postup“ (Ukrajina); Dokumentační centrum Norského Helsinského výboru Natálie Estemirové (Rusko); Tým pro Ukrajinu (Česká republika); Truth Hounds (Ukrajina).

Názory a závěry uvedené v této studii, nemusí nutně odrážet oficiální postoj organizací podílejících se na práci mezinárodní monitorovací skupiny, ani Ministerstva zahraničních věcí SRN. Autorem zprávy je Vjačeslav Lichačev. Text zprávy byl konzultován se všemi účastníky mise. Za překlad zprávy do češtiny děkujeme Anně Jordanové.

Úvod

Ozbrojený rusko-ukrajinský konflikt, který začal na Krymu a pokračoval na východě Ukrajiny, trvá již pátým rokem.² Jeho

¹Pro určení hraniční čáry mezi územím ovládaným Ukrajinskou vládou a oblastí mimo pravomoc ukrajinských úřadů se někdy používá termín „demarkační linie“ tj. linie rozhraničení. Ukrajinské právní předpisy znají také pojem „linie kontaktu“. Stejný termín (kontaktní čára) využívají některé mezinárodní organizace, zejména Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Tudíž považujeme za vhodné využívat tento termín také.

²Pokud bereme jako výchozí bod vojenské přítomnosti Ruska na území Donbasu únor 2014, pak je možné za kritickou považovat noc 12. dubna 2014, kdy Igor Girikin (Strelkov) se skupinou 52 bojovníků překročil rusko-ukrajinské hranice. Formálně z vojenského hlediska lze za začátek ozbrojeného konfliktu na východě Ukrajiny určit 13. duben 2014, kdy byla dekretem prezidenta Ukrajiny

zahájena protiteroristická operace. Domníváme se však, že se zbytečně a uměle odděluje konflikt na východě Ukrajiny a ruská agrese na Krymu. Navzdory skutečnosti, že povaha, průběh a následky ruské invaze na poloostrově a východě Ukrajiny byly velmi odlišné, zdá se nám vhodnější posoudit rusko-ukrajinský ozbrojený konflikt jako jeden proces. Toto hodnocení je ostatně potvrzeno důkazy od samotných organizátorů této agrese. Jeden z organizátorů počáteční fáze konfliktu a po krátkou dobu předseda Doněcké republiky Alexander Borodaj tvrdil, že „scénář Krymu, Luhansku a Doněcka“ připravila jedna skupina lidí a „hantýrkou byznysu se jedná o jeden pokračující projekt“ (Viz: Один из «жукловодов» Крыма и ДНР признался:

oběťmi se (podle 20. zprávy Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva o situaci na Ukrajině, založené na práci monitorovací mise OSN na Ukrajině) stalo více než deset tisíc lidí.³ Z nich více než 1,5 tisíce civilistů, kteří se nepodíleli na bojových operacích.⁴ Dalších sedm až devět tisíc civilistů bylo zraněno.⁵ Většinu na následky útoky na obývané oblasti, domy a infrastrukturu obecně. Bombardování Novoluhansku 18. 12. 2017, které bylo zdokumentováno účastníky monitorovací mise, je typickým příkladem flagrantního porušením mezinárodního humanitárního práva.

Bojové operace a jejich následky mají přímý dopad na každodenní život stovek tisíc lidí na obou stranách kontaktní linie a obyvatelé jsou ve velmi obtížné humanitární situaci. Zcela zničená infrastruktura, nedostatek pracovních míst, zpřetrhání sociálních vazeb nebo nedostupnost základních služeb se staly běžnou realitou. V celém regionu se prudce zhoršily sociální, ekonomické a často také enviromentální podmínky. Pohyb obyvatel je omezen, a to jak přes linii kontaktu, tak v rámci kontrolovaného území. Vyřízení

obyčejných každodenních záležitostí, jako např. odvoz odpadu, získání lékařské dokumentace, registrace důchodů nebo zajištění rodného listu je složitým a mnohdy de facto neproveditelným úkolem. Dokonce ani v plně kontrolovaných oblastech není stát vždy schopen plnit své povinnosti.

Monitorovací mise na územích bezprostředně přiléhajících k okupovaným mají jako hlavní úkol popsat situaci civilistů, neangažovaných v bojových operacích. Některá sídla jsou obtížně přístupná a život v nich se nese ve znamení stálého ohrožení. Některé z nich jsou v takzvané „šedé zóně“ mezi pozicemi vládních sil a ozbrojenými skupinami tvořenými Ruskou federací na okupovaném území.⁶

Bezpečnost v regionu

V poslední době k ostřelování dochází především na pozicích, které se nacházejí mimo lidská sídla, ale někdy postihují i obydlené oblasti a civilní infrastrukturu. V obci Popasnaja se tak dělo naposledy v době návštěvy monitorovací mise – její

»это непрерывный проект«// Главное. 17 мая 2014, <http://glavnoe.ua/news/n177085>.

Z legislativního úhlu pohledu začala na Ukrajině agrese Ruské federace 20. února 2014 (Zákon o ochraně práv a svobod občanů a právního režimu na dočasně okupovaném území Ukrajiny a Prohlášení Nejvyšší rady Ukrajiny o odrazení ozbrojené agrese Ruské federace a o překonání jejích následků“).

³Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Zpráva o situaci v oblasti lidských práv na Ukrajině. 16.srpna - 15 listopadu 2017 P.10 (http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport20th_RU.pdf)

⁴www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/ukraine_humanitarian_bulletin_issue_1_7_mar_apr_2017_uk.pdf

⁵Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva. Zpráva o situaci v oblasti lidských práv na Ukrajině. 16.srpna - 15 listopadu 2017 P.10, http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/UAReport20th_RU.pdf.

⁶Používání jmen samozvaných republik “Doněcké a Luhanské lidové“ (“DNR“ a “LNR“) není podle našeho názoru žádoucí, protože to směřuje k legitimizaci těchto nelegálních vojensko-politických subjektů ve veřejném prostoru. Tedy pokud se již uvádějí pak vždy v uvozovkách stejně jako názvy všech okupačních úřadů atd. V Ukrajině se označují jako okupovaná území nebo území mimo kontrolu ukrajinské vlády (dalším možným termínem je ORDLO – Některé okresy Doněcké a Luhanské oblasti). Ačkoli termín není oficiálně přijat na mezinárodní úrovni, přijímáme skutečnost, že Rusko účinně kontroluje okupované území a ovlivňuje místní ozbrojené skupiny. Toto hodnocení použil také zvláštní zmocněnec ministerstva zahraničí pro Ukrajinu Spojených států Amerických Kurt Wolker: „Tato oblast je v současné době obsazena ruskými silami a pod jejich vedením a řízením.“, <http://informator.media/archives/287659>. Jsme přesvědčeni, že skutečnost ruské kontroly nad okupovanými územími Luhanské a Doněcké oblasti přijme i Evropský soud pro lidská práva.

účastníci zde byli ostřelováni 27. listopadu 2017.

Terénní část mise proběhla během období nejzávažnějšího zhoršení nepřátelských akcí podél linie styku v únoru 2017. Po setmění (téměř každý večer a noc) v lokalitách kolem sídel Popasnaja, Stanica Luhanska, Novoluhanske, Katerinovka, Zolotoe-3 a Stachanovec členové monitorovací skupiny slyšeli dělostřeleckou palbu nebo zvuky automatických zbraní. Několikrát během cesty byla dělostřelecká palba nebo střelba z automatických zbraní v bezprostředním dohledu mise.

Ostřelování Novoluhansku

18. prosince 2017 došlo k požáru vesnice Novoluhanskoe.⁷ Střely raketového systému „Grad“ dopadly na obytné čtvrti. Pracovníci ministerstva pro mimořádné situace informovali účastníky mise, že našli 30 kráterů po raketách „Grad“.⁸ Ostřelování poškodilo budovy školy, školky, ambulanci, obytné domy a několik bloků panelových pětipodlažních budov. Vážně poškozeno bylo 37 jednopatrových a dvoupatrových domů a 10 pětipodlažních bytových domů. Méně závažně poškozených (většinou se jednalo o vysklená okna) bylo více než sto. Některé obytné domy byly zničeny úplně. Osm civilistů bylo hospitalizováno s vážnými zraněními.

Bezohledné užívání zbraní proti lidským sídlům je vážným porušením mezinárodního práva. Podle zprávy monitorovací mise OBSE se ostřelování provádí z jihozápadního směru,⁹ tj. ze strany nekontrolovaného území.

---

⁷Viz popis škod na civilních objektech způsobených granáty. Pozorovatelská mise OBSE, <http://www.osce.org/ru/special-monitoring-mission-to-ukraine/363881>.

Mateřská škola byla jedním z objektů civilní infrastruktury, jehož zasažení by mohlo vést k významným lidským ztrátám. Bombardování přišlo ve chvíli, kdy si rodiče obvykle vyzvedávají děti. Šťastnou shodou okolností ten den probíhalo představení dětské hry divadla z Charkova v Domě kultury, kterého se děti účastnily. Jen proto nebyl nikdo zraněn.

Členové mise také navštívili místní školu, která byla rovněž zasažena bombardováním. Na ulici Školnaja 25 byla v důsledku bombardování poškozena ambulance. Během dvou dnů mise zaznamenala poškození obytných budov v ulicích Mičurina a Nižnaja Naberžnaja a mluvila s řadou svědků.

Zvýšení palební intenzity v druhé polovině prosince 2017 dávalo mnoho účastníků mise do spojení se stažením ruských zástupců ze Společného centra pro kontrolu a koordinaci příměří – SCKK. Informace o odchodu Ruska ze SCKK přišla během práce mise v konfliktní zóně. 19. prosince všech 75 zástupců ozbrojených sil Ruské federace opustilo Ukrajinu a představitelé Ukrajinské armády zase nekontrolovaná území. Přítomnost Rusů v SCKK je přitom jediným skutečným mechanismem pro ovlivňování ozbrojených skupin na nekontrolovaném území.

Výbušná zařízení

Velkým problémem v regionu je množství nevybuchlé výzbroje a munice. Během konfliktu byla část území zaminována, ale mapy minových polí zachovány nebyly. Závažný problém představují tzv. „Rastjažky“, jedná se o granát, který se aktivuje, když se vytáhne drát nebo kabel

⁸BM-21 „Grad“ 122 mm, zdroj: pozorovatelská mise OBSE, <http://www.osce.org/ru/special-monitoring-mission-to-ukraine/364061>.

⁹Tamtéž.

přípevněný k pojistnému kolíku. Na rozdíl od klasických min se tyto objevují neustále a nově i na nejvíce neočekávaných místech, včetně lidských sídel.

V obci Katerinovka byli jen v prosinci 2017 zraněni dva místní obyvatelé právě takovou nástrahou. Následky útoku musí obyvatelé šedé zóny většinou řešit sami. Sami opravují dělostřelectvem poškozená elektrická vedení. Zranění musí při hledání zdravotní péče procházet kontrolou dokumentů na kontrolních stanovištích.

Ve školách, jakož i ve všech vzdělávacích institucích u frontové linie se nepřetržitě distribuují informace a informační materiály o tomto typu nebezpečí. Mise opakovaně poukazovala na případy, kdy děti našly výbušniny a neprodleně informovaly dospělé a následně armádu. Byly však i tragické případy – v Teplé 18.srpna 2017 bylo vážně zraněno dítě – výbušnina mu utrhla část ruky.

V některých situacích ukrajinské civilní obyvatelstvo trpělo i zásahy ukrajinské regulérní armády. Takový případ byl zdokumentován členy mise během návštěvy obce Popasnaja. Pouze několik týdnů před příchodem monitorovací mise na místě došlo k tragické události, kdy byla vážně zraněna ukrajinskými vojáky čtyřiašedesátiletá žena. Brzy ráno 13. listopadu 2017 dva ukrajínští vojáci pod vlivem alkoholu zazvonili před městským bytem. Po otevření dveří začal jeden z nich střílet. Vojáci po několika minutách opustili

byt. Po chvíli pronásledování byli podezřelí zadrženi a v současné době jsou vyšetřováni v dočasném vazebním středisku.

Je nutno dodat, že případy násilí ukrajinské armády proti civilistům jsou velmi vzácné a vždy je následuje výrazná reakce společnosti. Místní samospráva se nesnaží informace o událostech tajit, ale všechny detaily automaticky nezveřejňuje, což může někdy vést ke zkreslování informací.¹⁰ Vyšetřování vede vojenská prokuratura. Z dlouhodobého hlediska ale není důvod pochybovat o tom, že podobné případy projdou řádným vyšetřováním.

Dalším příkladem je vyšetřování a stíhání osob za incident z obce Peščanoe (Stanično-Luhansky region), kde byl zavražděn civilista podezřelý ze spolupráce s nezákonnými ozbrojenými skupinami. Všichni účastníci zločinu však byli identifikováni a zadrženi. V obci Luhansk zůstávají špatné vzpomínky na batalion „Tornado“. Jeho velitelé a někteří vojáci nechvalně prosluli násilím proti údajným příznivcům separatistů nebo násilnými krádežemi.¹¹

Přístup ke vzdělávání a stav škol

Během aktivních bojů byly mnohé vzdělávací zařízení a další prvky sociální infrastruktury napadeny a zničeny. Došlo k výraznému přesunu obyvatelstva, které vážně zasáhl do obsazení škol a rovněž do personálního obsazení vzdělávacích institucí. Linie kontaktu přerušila řadu

---

¹⁰Tiskové centrum ATO popsalo ženino zranění takto: „Centrála ATO oznamuje, že v obci Popasnaja byli zadrženi příslušníci Ozbrojených sil Ukrajiny. Bylo předběžně zjištěno, že vojáci způsobili zranění civilistovi. Vojenské vyšetřovací složky tuto skutečnost vyšetřují a objasňují okolnosti incidentu ve spolupráci s policií. Vláda kategoricky odsuzuje takové chování. Takový čin ničí důvěru v armádu a pošpiňuje odvahu a zásluhy všech vojáků, kteří brání mír a jednotu naší země před ruskými útočníky a okupanty a nemá v ozbrojených silách Ukrajiny

místo a bude posouzen podle zákona.“, <https://www.facebook.com/ato.news/posts/1752925248051607>. Je zřejmé, že zpráva neobsahuje žádné informace o charakteru incidentu – ani o škodách na majetku ani o skutečnosti, že civilistou je čtyřiašedesátiletá žena.

¹¹O případu „Tornado“ obecně a o konkrétních případech a událostech souvisejících se zbavováním osobní svobody podrobně Iniciativy za lidská práva, <http://tornadocase.tilda.ws/>.

důležitých dopravních a infrastrukturních vazeb. Budovy některých školských zařízení, které mise navštívila, byly vážně poškozeny během bojů, ale většinou byly společným úsilím státu a mezinárodních organizací obnoveny do začátku školního roku 2015-2016.

V případě odstřelování se žáci ukrývají v suterénech nebo sklepech. Ve Stachanovu v případě ostřelování učitelé ukrývají děti do vnitřní chodby bez oken (ve škole je pouze 18 dětí). V obci Teploe navštívili účastníci monitorovací mise místní školu. Na okolních budovách jsou patrné následky ostřelování. Původním cílem útoku bylo pravděpodobně v blízkosti umístěné ukrajinské vojenské stanoviště, které zasahuje také na školní pozemek. Ovšem skutečnost přítomnosti jednotek na území školy objekt ohrožuje. Kromě toho, že vojenské zařízení je legitimní cíl z hlediska mezinárodního práva (proto je také jejich umístění do školských a zdravotnických zařízení nevhodné), také ovlivňuje atmosféru. Děti jsou permanentně konfrontovány s ozbrojenými lidmi v uniformách, podle vedení školy jsou v dlouhodobém stresu a ovlivňuje to jak jejich studium, tak obecný psychický stav.

Nejzávažnější problém s přístupem ke vzdělání během mise byl zaznamenán v „šedé zóně“. Docházka dětí z obce Katerinovka do školy je velmi obtížná, ne-li doslova nemožná. Studenti navštěvují školu v Zolotem, ale školní autobus nejede dál než kilometr před KPVV, za kterým vesnice leží, a děti tak musí vzdálenost překonat pěšky. Obec je dále roztažena podél linie konfliktu a do centra obce jsou to asi čtyři kilometry. Kromě toho nezletilí mohou KPVV překročit pouze v doprovodu příbuzných. To znamená, že každý den by měl žáka někdo doprovázet, což je pro

pracující komplikované a pro seniory příliš namáhavé. Z tohoto důvodu se některé rodiny s dětmi pokouší Katerinovku opustit.¹²

Jako další příklad potíží, jimž čelí děti školního věku, je možné zmínit situaci obce Lobachevo ve Stanično-Luhanském regionu u řeky Severskýj Doněck. Před válkou chodily děti z této vesnice do školy v obci Želtoe, nacházející se na opačné straně řeky. V roce 2014 však zůstala vesnice se školou na okupovaném území. Nejbližší další škola se od Lobacheva nachází ve vesnici Trechizbenka, vzdálená několik kilometrů po nebezpečné cestě podél demarkační čáry a bez spojení školním autobusem. Kvůli této situaci až do jara 2016 děti překonávaly řeku, aby došly do své původní školy. Od začátku školního roku 2016/2017 však byly přesunuty do internátní školy v Novojadarsku.

Činnost vládních orgánů a místní samosprávy. Přístup občanů k administrativním službám

Oblasti přiléhající k linii kontaktu jsou spravovány vojensko-civilní správou. Jejich hierarchická organizace, zrušení původní místní samosprávy a nedostatek účinných kontrolních mechanismů vytvořili situaci, kdy rozložení krajského rozpočtu závisí na rozhodnutí krajského vedení a rovněž na vztazích mezi jednotlivými regionálními správami. Postup pro jmenování vedoucích jednotlivých úřadů je neprůhledný a místní obyvatelé jej nemohou nijak ovlivnit. Kvalita práce těchto úřadů přitom často závisí právě na kvalitách jejich vedoucích. V závislosti na lidském faktoru tento systém funguje někde efektivněji, jinde méně, nicméně institucionální problém přetrvává. Někdy systém selže jako celek, jako např. v případě obce Zolotoe. Čistě

¹²Viz <http://informator.media/archives/283538>. Novinář Ivan Buchtjarov doprovázel misi o čas

cesty včetně návštěvy Katerinovky. Jeho materiál je používán jako doplněk dříve získaných informací.

technický problém, tj. absence vedoucího městské správy kvůli potížím se souhlasem kandidátů, vedl k velmi vážným dopadům na humanitární situaci.

Pozitivní příklad (podle pozorování účastníků mise) je práce úřadů v obci Popasnaya. Po rozhovorech se zástupci správy i s místními obyvateli nabyli účastníci mise přesvědčení, že místní úřady pracují poměrně efektivně. Byla zavedena stálá spolupráce mezi vojensko-civilní správou a místní samosprávou, která nadále v omezeném režimu funguje. Postupují například opravy chodníků, civilní infrastruktury nebo osvětlení.

Méně příznivá situace se ukázala v obci Luhanska Stanica a ještě horší v obci Zolotoe a v přilehlých obydlených oblastech. V obci Zolotoe byla na základě dekretu prezidenta Ukrajiny ze dne 19. listopadu 2016 byla zrušena místní samospráva a založena vojensko-civilní správa. Doposud však nebyl jmenován její místní vedoucí. Město tak žije po dobu dvou let bez rozpočtu a ve všech souvisejících segmentech samosprávy bylo naprosto ochromeno. Poškozené budovy ani infrastruktura nejsou nijak opravovány, silnice jsou v havarijním stavu. Místní obyvatelé se nemohou dostat k řadě administrativních služeb.

Zvlášť obtížná situace je v tzv. šedé zóně – osídlených oblastech pod kontrolou vlády v Kyjevě, ale geograficky umístěných mezi pozicemi ukrajinské armády a nepřátelských ozbrojených jednotek. Takových sídel sice existuje jen málo, ale postavení civilního obyvatelstva je tam nejobtížnější. Členové pozorovatelské mise tam navštívili obce Katerinovka a osadu Rodina.

Humanitární situace v Katerinovce je příkladem kombinace problémů života v šedé zóně. Navíc místní situaci dále komplikuje blízkost stále nefungujícího KPVV Zolotoe. Čas od času tu dochází také k minometní střelbě. Vážnému ostřelování byla obec vystavena 26. – 27. července 2017.¹³ Předtím došlo k nejsilnějšímu bombardování během únorové a březnové bitvy v roce 2015. Místní obyvatelé opakovaně zdůrazňovali, že se cítí být odříznuti od Ukrajiny a zapomenuti. Opakovaně tvrdí, že kromě humanitárních organizací, ukrajinských i mezinárodních, Katerinovce nikdo na pomoc nepřichází.

Svoboda pohybu. Situace na KPVV

Od počátku ozbrojeného konfliktu je volný pohyb občanů Ukrajiny v bojové zóně a přilehlých oblastech významně omezen. Pravidla pro překračování kontaktní linie mezi okupovanými územími a oblastmi pod kontrolou ukrajinské vlády jsou stanovena „Dočasným systémem kontroly nad pohybem osob přes linii konfliktu uvnitř Doněcké a Luhanské oblasti“. Podle tohoto dokumentu je vstup na nekontrolovaná území a odchod z nich možný pouze se zvláštním povolením.

Kontrolní body vstupu a výstupu (KPVV) jsou od roku 2015 jediná místa pro legální překročení linie. V současnosti existují čtyři v Doněcké oblasti a teoreticky dva (de facto jediný) v oblasti Luhanské.

KPVV Stanica Luhanska

18. prosince 2017 navštívili účastníci pozorovatelské mise přechodové místo Stanica Luhanska. Je to jediný funkční KPVV bod v Luhanské oblasti. Současně se nachází v bezprostřední blízkosti Luhansku a tak je nejkratší cestou pro obyvatele přilehlých okupovaných území na

---

¹³Rozhovory s obyvateli.

teritorium pod kontrolou Ukrajiny. V současnosti je možnost přechodu pouze pro pěší.

Ve standardním režimu má KPVV Stanica Luhanska 19 pracovních přepážek na obou stranách přechodu, z nichž 3 jsou mobilní. Přecházet mohou pouze chodci. Celkem překoná linii asi 10 000 lidí za den (nejvyšší zaznamenané údaje jsou podle pohraničnicků 17-18 tisíc lidí za den).

KPVV „Zolotoe“

KPVV je plně připraven pro průchod občanů přes linii kontaktu, ale v současnosti nefunguje. Příčinou jsou neshody s úřady na okupovaném území nad financováním infrastruktury a požadavkem odchodu ukrajinské armády ze Stanici Luhanska. Pro Ukrajinu je to nepřijatelné. Stažení ozbrojených sil by ponechalo okresní centrum zcela nechráněné před pro-ruskými ozbrojenci. „LNR“ požaduje též otevření dalšího KPVV u obce Šfastje. To je jediné místo v regionu, kde Ukrajina ovládá most přes řeku Severskyj Doněck a malou část na druhém břehu. To znamená, že následkem i malé provokace mohl být úspěšný útok ilegálních ozbrojených skupin a ztráta předmostí. To je pro Ukrajinu příliš velké riziko.

Podle některých informátorů je neformálním důvodem neochoty „LLR“ otevřít KPVV také vysoká koncentrace vojenské techniky na straně „LLR“ a podle všeho také vysoký počet obsluhujících ruských jednotek v Pervomajském okrese. Dalším důvodem je finanční motivace. Okupační moc v Luhansku nechce připustit zvýšený dovoz/pašování ukrajinské produkce na teritorium „republiky“, což by otevření KPVV pro automobily umožnilo.

Závěry

Neustálé porušování příměří (například ostřelování Novoluhansku a odchod Ruska ze Společného střediska pro koordinaci příměří) zjevně ukazují na ruskou neochotu dodržovat závazky vyplývající z Minských dohod.

Příkladem následků konfliktu může být vesnice Stachanovec. Začátkem roku 2015 byla vesnice vystavena intenzivnímu odstřelování z okupovaného území. Mnoho obytných budov i civilní infrastruktury bylo poškozeno. Dodávky plynu byly přerušeny a mnohde vůbec nebyly obnoveny. Zdravotnická pomoc do vesnice nedorazila. V obci není kvalitní pitná voda, voda z vodovodu může být používána pouze jako užitková. Podle místních obyvatel někdy dováží pitnou vodu Mezinárodní Červený kříž. Šachta „Zolotoe“ pokračuje v provozu, jako jedna z mála v blízkosti linie kontaktu. Její výkon se však dramaticky snížil kvůli tomu, že nedaleké doly na nyní nekontrolovaném území (zejména Pervomajskaja), dříve čerpající vodu, přestaly fungovat, a voda se tak dostala právě do dolu Zolotoe. Podle ředitele dolu Igora Novoselova byl před válkou přítok vody do dolu před válkou 250 m³/hod, v roce 2017 již 600 m³.¹⁴

Celková sociálně-ekonomická situace v regionu je velmi špatná. Rozbití dlouhodobých původních hospodářských vazeb, nedostatek pracovních míst, problémy se zásobováním vodou, plynem i elektřinou, havarijní stav silnic a další podobné faktory společně s přímými následky bojových operací mají silně negativní dopad na humanitární situaci v celém regionu.

Dalším důležitým problémem je také velmi nízká důvěra místních obyvatel ve státní

¹⁴<https://ru.hromadske.ua/posts/zolotoi-horyzont-kak-dobyvaiut-uhol-v-shakhtakh-pod-lynyei-fronta>

orgány. Z části je tomu kvůli malému počtu volených orgánů místní samosprávy – v některých oblastech byly formálně zrušeny, ale přesto de facto fungují – a byly vytvořeny dle výsledků voleb z roku 2010, které mohly sotva být označeny jako svobodné a čestné. Mnoho místních obyvatel obviňuje zástupce vojensko-civilních správ z korupce a zpronevěry finančních prostředků určených na obnovu infrastruktury. Nedostatek kontrolních mechanismů vytváří pro korupční jednání příznivé podmínky.

Doporučení

Mezinárodnímu společenství

Dosažení trvalého a spolehlivého příměří musí být prioritním úkolem pro zlepšení celkové humanitární situace v regionu. Rusko je tou zemí, která efektivně kontroluje situaci v ORDLO. Pouze Moskva může donutit/přikázat ozbrojencům “Doněcké lidové republiky” a “Luhanské lidové republiky”, aby dodržovaly režim příměří.

Je třeba pokračovat v ekonomickém tlaku na Rusko a posílit sankce. Evropští politici by si měli uvědomit, že možné ekonomické benefity z obchodování s Ruskem by neměly převážet hodnotu lidského života. Ekonomický a diplomatický tlak na Kreml jediným reálným způsobem, jak probíhající konflikt zastavit.

Je nutné usilovat o návrat ruské strany k práci ve Společném středisku pro koordinaci příměří. Rusko by mělo využít svůj vliv na orgány na okupovaném území (ORDLO) a umožnit otevření dalších přechodů (KPVV) bez dalších podmínek.

Naléhavá je rovněž potřeba finančních zdrojů na obnovu regionu – jak na opravy infrastruktury, tak s cílem normalizovat sociální a ekonomickou situaci v regionu.

Je nesmírně důležité vytvořit mechanismy účinné kontroly nad ukrajinskými orgány státní a vojensko-civilní správy. Transparentnost a otevřenost jejich práce pomohou vybudovat důvěru nejen občanů, ale také mezinárodního společenství.

Bohužel stále je třeba také humanitární pomoc – od zásobování jednotlivých obcí pitnou vodou až po dodávky stavebního materiálu na opravy poničených budov.

Kriticky důležitý je vznik a rozvoj občanské společnosti a zvýšení aktivity obyvatelstva, stejně jako intenzivní monitoring regionu mezinárodními organizacemi zabývajícími se problematikou lidských práv.

Ukrajinské vládě

V návaznosti na stanoviska mezinárodních organizací jako OBSE nebo pozorovatelské mise OSN v oblasti lidských práv na Ukrajině je nutné, aby armáda nijak nezasahovala do civilní infrastruktury, zejména chráněných objektů jako jsou vzdělávací a zdravotnické instituce.

Nezbytné je vyvinout zvýšené úsilí při odminování Ukrajinou kontrolovaných území.

Musí být prováděno okamžité vyšetřování případů porušení humanitárního práva ozbrojenými jednotkami obou stran konfliktu.

Stát by měl se revidovat a vylepšit systém právní podpory a oficiálního statutu civilních obětí. V současnosti nejsou dostatečně právně ošetřeny možnosti poskytování lékařské péče anebo odškodnění obětem, eventuálně odškodnění rodinám v případě ztráty živitele rodiny.

Navzdory probíhajícímu ozbrojenému konfliktu nevyužívá ukrajinský stát všechny dostupné možnosti, jak plnit své závazky

vůči obyvatelům v regionu. Dostupnost administrativních služeb a podpora lidí přímo zasažených konfliktem je minimem v rámci opatření nezbytných ke stabilizaci situace. Nápravu vyžaduje především dopravní komunikace a silniční infrastruktura, dostupnost lékařské péče a vzdělání. Zásadní význam pro zlepšení humanitární situace lidí na obou stranách linie kontaktu by mělo efektivní a transparentní fungování orgánů veřejné správy.

S cílem zajistit častější komunikaci s občany Ukrajiny, kteří se ocitli na okupovaném území, je třeba otevřít další kontrolní stanoviště (KPVV). Jsme si vědomi, že je třeba dodržovat bezpečnostní pravidla, ale ve střednědobém horizontu, se zjednodušení přechodu linie styku pro občany jeví jako nesmírně důležité. V souvislosti s neochotou okupačních úřadu v Luhansku otevřít KPVV v Zolotoem a pro Ukrajinu rizikovým otevřením KPVV v Šťastie může ukrajinská vláda nabídnout další kompromisní místo pro otevření nového KPVV.